

INSPIRERENDE SEL-LESSEN VOOR NIEUWKOMERS

BOUW JE MEE?

LOWAN studiedagen
28 en 29 maart 2023
Ria Goedhart

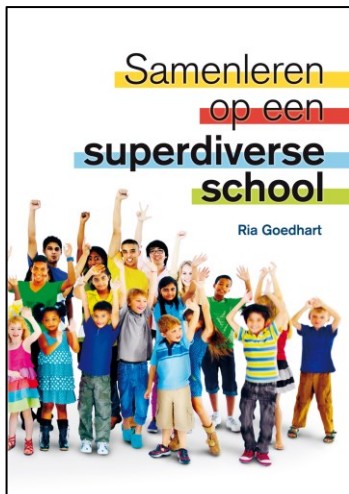

SEMINARIUM VOOR ORTHOPEDEGOGIEK

www.nieuwkomers.hu.nl

www.hu.nl/onderzoek/meertaligheid-en-onderwijs

SOCIAAL EMOTIONEEL LEREN IS VAN BELANG!

(DURLAK, ET AL., 2018; CASEL, 2022).

de sociaal-
emotionele
ontwikkeling

de fysieke
gezondheid

de ethische
ontwikkeling

het
burgerschap

de motivatie
om doelen te
bereiken

het
academisch
leren

de
geestelijke
gezondheid

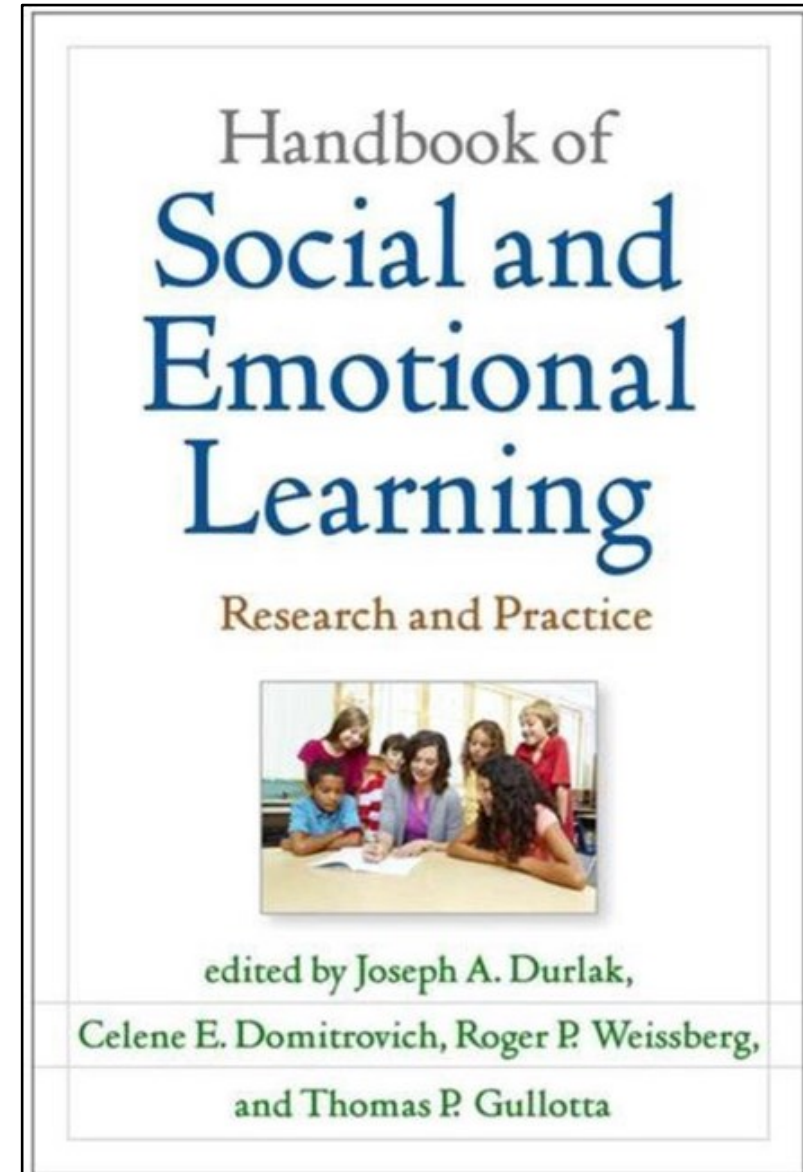
5 HOOFDDOMEINEN

1. ZELFBEWUSTZIJN
2. ZELFMANAGEMENT
3. SOCIAAL BEWUSTZIJN
4. RELATIES AANGAAN
5. KEUZES MAKEN

SEL VOOR ALLE KINDEREN

SEL is gunstig voor leerlingen met verschillende nationale, culturele en taalkundige achtergronden (Sklad et al., 2012). Uitkomsten: betere resultaten met betrekking tot sociale en emotionele vaardigheden, positief zelfbeeld, pro-sociaal gedrag, vermindering of preventie van antisociaal gedrag, psychische problemen en stoornissen en bevordering van de academische prestaties.

METHODEN SOCIAAL
EMOTIONEEL LEREN
NIEUWKOMERSONDERWIJS
PRIMAIR ONDERWIJS

De Vreedzame School voor nieuwkomerskinderen
Team-Up op School
Wereldreizigers
Laat maar zien wie je bent
Nieuwe Heldenprogramma
Wonderwoordenwinkel: Taalonthaal voor
nieuwkomers
Mind-Spring Junior
Safe & Sound
Lifeskills: Bouwstenen voor positieve educatie
Schooljudo
PIEP zei de Muis en Billie Boem
Werkbladen en emotiekaarten over SEL Thuis
Een vluchtelingenkind in de klas

MEERTALIGHEID & SEL

1. Emotiewoorden in de moedertaal

2. Emotiewoorden en hun betekenis

Haji (Japan), schaamte en gene.

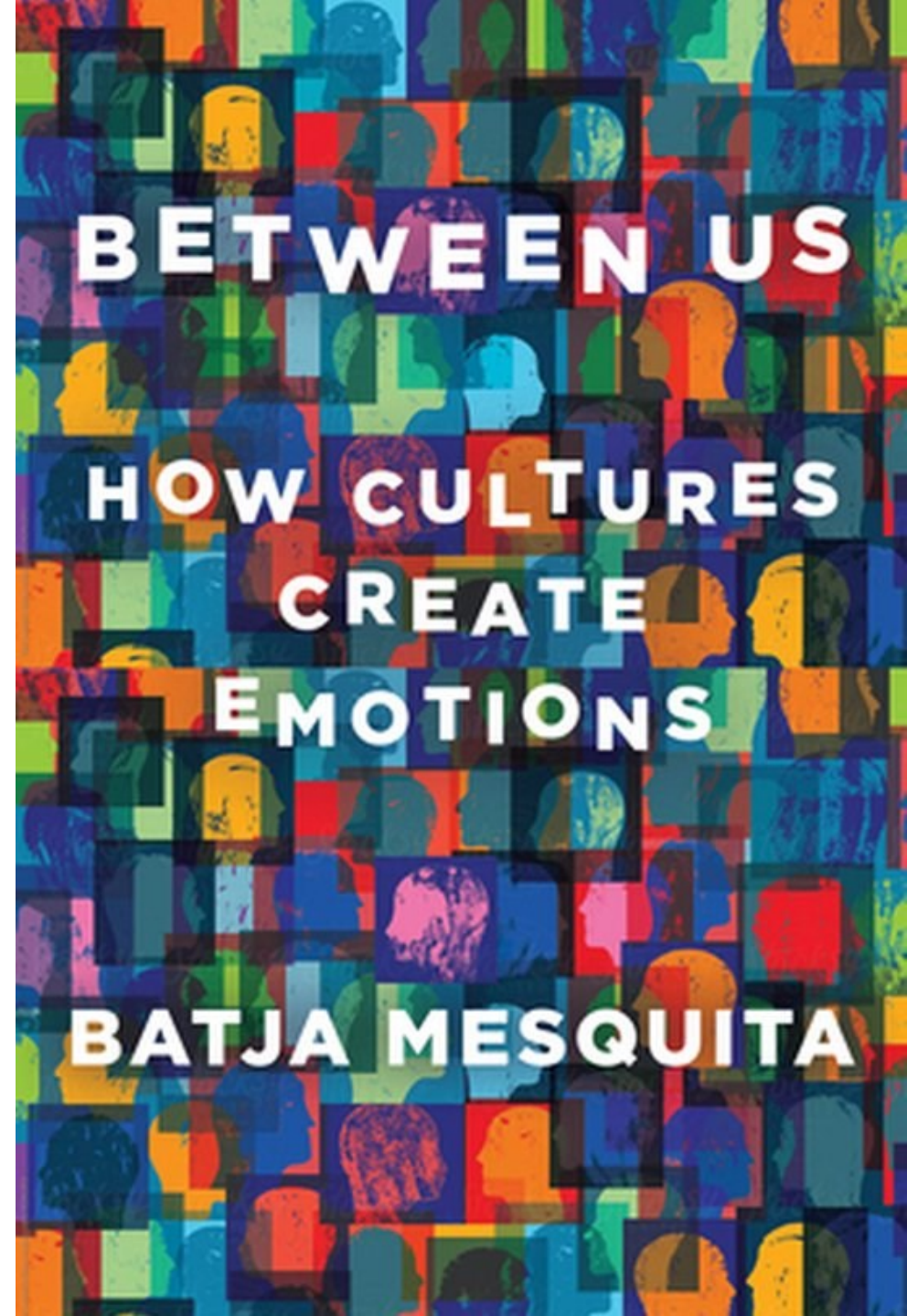
Hasham (Egypte), schaamte, gene, verlegenheid en fatsoen.

Betang (Filipijnen) schaamte, gene, verlegenheid, fatsoen, ontzag, gehoorzaamheid.

CULTURELE DIVERSITEIT & SEL

De invloed van de cultuur op SEL is groot. Kennis van de culturele waarden is belangrijk voor de mate en de wijze waarop aandacht wordt besteed aan de vijf hoofdcompetenties van SEL. Daarbij is het onderscheid tussen individualistische en collectivistische culturen een belangrijk aandachtspunt (Hecht & Shin, 2015)

Emoties zijn niet universeel, maar cultureel bepaald. Het zijn relationele acties die afhankelijk zijn van de normen, functionaliteit, evaluatie van de situatie en centrale belangen (Batja Mesquita, 2022).

40 doelen SEL voor de **Onderbouw** (4-8 jaar) op basis van de SEL-leerlijnen van Kees van Overveld (2017).

1. Zelfbewustzijn	2. Zelfmanagement	3. Sociaal bewustzijn	4. Relaties aangaan	5. Keuzes maken
O11: Gevoelens herkennen en benoemen.	O21: Omgaan met emoties en stress.	O31: Erkennen dat anderen een situatie anders kunnen beleven.	O41: Gebruiken van luistervaardigheden om de gevoelens en het perspectief van anderen te kunnen bepalen.	O51: Snappen dat opzettelijk gedrag dat anderen pijn doet, verkeerd is.
O12: Begrijpen hoe gevoelens en gedrag samenhangen.	O22: Impulsief gedrag controleren.	O32: De emoties van anderen herkennen.	O42: Manieren vinden om plezierig samen te spelen, te leren en te werken (op je beurt wachten, de ander zijn ruimte respecteren).	O52: Herkennen van normen en overwegingen die het gedrag sturen.
O13: Het verschil kennen tussen positieve en negatieve gevoelens.	O23: De relatie tussen emotie, gedachte en gedrag snappen.	O33: De oorzaak van de emotie bij de ander achterhalen.	O43: De andere complimenteren.	O53: Veilige en onveilige situaties herkennen.
O14: Situaties herkennen die emotionele reacties op kunnen roepen.	O24: Verbale en non-verbale boodschappen kunnen zenden.	O34: Weten wat jou gedrag losmaakt bij de ander.	O44: Goede manieren demonstreren.	O54: Weten welk gedrag gepast is en welk gedrag niet.
O15: Oog hebben voor de eigen behoeften, wensen, kwaliteiten, zwakheden en uitdagingen.	O25: Je verantwoordelijkheid ten opzichte van jezelf en de ander beschrijven.	O35: De verschillen tussen jou en de ander beschrijven.	O45: Begrijpen hoe mimiek, lichaamstaal en toon van je stem de relatie beïnvloeden.	O55: Besluiten van anderen kunnen herkennen.
O16: Weten welke gevolgen gedrag kan hebben.	O26: Je verantwoordelijkheden op school, thuis en in de maatschappij beschrijven.	O36: De overeenkomsten tussen jou en de ander beschrijven.	O46: Conflicten herkennen en de oorzaak van conflicten (her)kennen.	O56: Positieve keuzes maken in het contact met je klasgenoten.
O17: Oog hebben voor de kracht van gezinsleden, vrienden, school en omgeving.	O27: Weten hoe je reageert op hulp van anderen.	O37: De kwaliteiten van de ander beschrijven.	O47: Effectieve probleemoplosstrategieën (her)kennen.	O57: Herkennen en gebruiken van rollen die op positieve wijze bijdragen aan de klas en het gezin.
O18: Weten wie je om hulp kunt vragen.	O28: Weten hoe je omgaat met tegenslag.	O38: Je respectvol gedragen in conflictsituaties of bij verschil van mening.	O48: Erkennen dat relaties verschillen. Gedrag tonen waarmee je positieve relaties bestendigt.	O58: Ontwikkelen van zelfcontrole en problemen oplossen via een eenvoudig stappenmodel.

40 doelen voor de **Middenbouw** (8-11 jaar) op basis van de SEL-leerlijnen van Kees van Overveld (2017).

1. Zelfbewustzijn	2. Zelfmanagement	3. Sociaal bewustzijn	4. Relaties aangaan	5. Keuzes maken
M11: Gevoelens beschrijven (makkelijke en moeilijke begrippen).	M21: Beschrijven hoe je op een sociaal aanvaarde manier met emoties omgaat.	M31: De gevoelens en perspectieven van de ander beschrijven.	M41: Beschrijven hoe je vrienden maakt en behoudt.	M51: Laten zien dat je de rechten van jezelf en de ander respecteert.
M12: Beschrijven hoe (moeilijke) situaties emoties beïnvloeden	M22: Laten zien hoe je in het dagelijks leven op een sociaal aanvaarde manier met emoties omgaat.	M32: Verschillen herkennen tussen diverse sociale en culturele groepen.	M42: Analyseren hoe je effectief in een groep kunt samenwerken.	M52: Kennis hebben over hoe sociale normen effect hebben op besluitvorming en gedrag.
M13: Reflecteren op uitingen van gedrag.	M23: Feiten en meningen onderscheiden.	M33: Herkennen van een specifieke bijdrage van diverse sociale en culturele groepen.	M43: Op gepaste wijze op feedback reageren.	M53: Veilige en onveilige situaties kunnen vergelijken.
M14: Reacties op emoties herkennen.	M24: Gedragketens herkennen (oorzaak-gevolg).	M34: Kunnen laten zien hoe je samenwerkt met iemand die anders in elkaar steekt dan jijzelf	M44: Je realiseren dat er in de communicatie via sociale media normen gelden.	M54: (H)erkennen dat bepaalde beslissingen je doelen op korte/lange termijn beïnvloeden.
M15: Eigen kwaliteiten identificeren, de voordelen ervan kennen en weten welke strategieën je helpen.	M25: Erkennen dat je verantwoordelijkheden hebt ten opzichte van jezelf en anderen.	M35: Vooroordelen herkennen.	M45: Oorzaak en gevolg van conflicten kunnen beschrijven en weten hoe je conflicten kan voorkomen.	M55: Weten wat de stappen in het besluitvormingsproces zijn.
M16: Om feedback vragen en luisteren naar de ander.	M26: Je verantwoordelijkheden demonstreren.	M36: Stereotypering herkennen.	M46: Op constructie wijzen problemen kunnen oplossen.	M56: Alternatieve oplossingen bedenken voor diverse situaties en deze oplossingen evalueren.
M17: Beschrijven van de vaardigheden en interesses die je wilt ontwikkelen.	M27: Bij jezelf nagaan wat het met je doet om anderen te helpen.	M37: Discriminatie herkennen.	M47: Veilig en risicovol gedrag in relaties identificeren (positieve en negatieve herkennen en begrijpen hoe je persoonlijkheid de relatie beïnvloedt).	M57: Herkennen en gebruiken van rollen die op positieve bijdragen aan de school en je directe omgeving.
M18: Verklaaren hoe mensen om je heen kunnen bijdragen aan schoolsucces en verantwoord gedrag.	M28: Begrijpen wat impulsief gedrag teweeg kan brengen.	M38: De samenhang snappen tussen historische gebeurtenissen en respect voor de menselijke waardigheid.	M48: Begrijpen hoe groepsdruk de relatie beïnvloedt.	M58: Problemen oplossen via een stappenmodel waarbij goed nagedacht wordt over de keuzes die gemaakt worden.

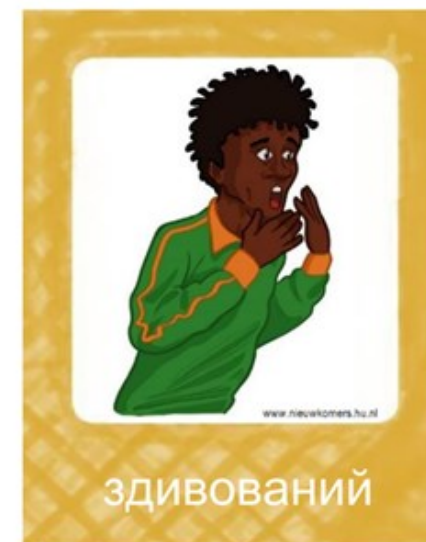
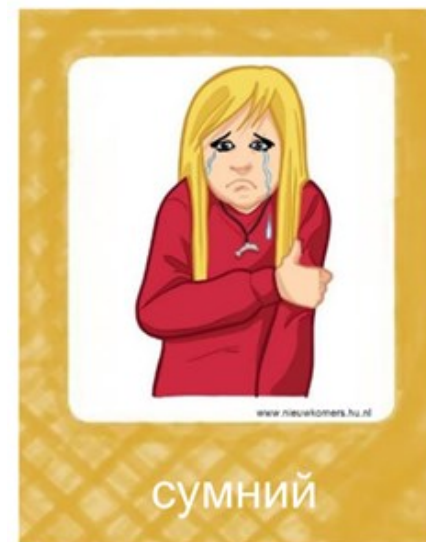
40 doelen voor de **Bovenbouw** (11-13 jaar) op basis van de SEL-leerlijnen van Kees van Overveld (2017).

1.Zelfbewustzijn	2.Zelfmanagement	3.Sociaal bewustzijn	4.Relaties aangaan	5.Keuzes maken
B11: Emoties en effectieve gedragsuitingen beschrijven.	B21: Vaardigheden inzetten die stress verminderen.	B31: Voorspellen van andermans gevoelens en perspectief in diverse situaties.	B41: Nagaan wanneer en hoe je reageert op de behoeften van anderen; analyseren hoe jouw gedrag het gedrag van anderen beïnvloedt.	B51: Evalueren van eigen eerlijkheid, respect en compassie ten aanzien van de ander bij het maken van beslissingen.
B12: Stressoren herkennen en de relatie tussen stressoren en emoties begrijpen.	B22: Effectief reageren in zeer emotionele situaties.	B32: Het standpunt van de ander samenvatten.	B42: Analyseren hoe je positieve relaties met anderen kunt bestendigen.	B52: Analyseren waarom een school regels heeft
B13: Reacties op emoties in verschillende settings analyseren (in persoonlijk contact, digitaal).	B23: Herkennen van bedrog, hypocrisie, contradicties enz.	B33: Herkennen hoe het gedrag van de ander het gedrag van derden beïnvloedt.	B43: Laten zien hoe je op een coöperatieve wijze het effect van de groep kunt vergroten.	B53: Analyseren waarom een samenleving regels heeft.
B14: Persoonlijke voorkeuren inventariseren.	B24: Vaardigheden inzetten die kans op schoolsucces vergroten.	B34: Verklaar hoe onderlinge verschillen tussen individuen of groepen kunnen leiden tot pestgedrag.	B44: Begrijpen hoe gebruik van sociale media de relatie beïnvloedt en dat bepaalde keuzes gevolgen hebben.	B54: Omgaan met onveilige situaties.
B15: Analyseren hoe persoonlijke kwaliteiten keuzes en succes beïnvloeden.	B25: Je inzetten voor je omgeving.	B35: Manieren verzinnen om pestgedrag te laten stoppen.	B45: Strategieën evalueren die interpersoonlijke problemen voorkomen en oplossen.	B55: Analyseren hoe besluitvorming je schoolsucces verbetert.
B16: De voordelen van reflectie zien.	B26: Ervaringen beschrijven die hebben bijgedragen aan je standpunten.	B36: Het effect van een anti-pestaanpak analyseren.	B46: Alert zijn op gedrag dat conflicten kan veroorzaken (o.a. door sociale media). Verklaar hoe conflicten tot geweld kunnen leiden.	B56: Evalueren van vaardigheden om druk in onveilige en onethische situaties te weerstaan.
B17: Weten hoe jouw persoonlijke keuzes in het leven je succes kunnen vergroten.	B27: Je empathie in verschillende situaties in de klas en om school inzetten.	B37: De impact van discriminatie, vooroordelen en stereotypering (h)erkennen.	B47: Reflecteren op de eigen rol tijdens het omgaan met en het oplossen van conflicten.	B57: Evalueren hoe je bijdraagt aan het algemeen belang van je school of direct omgeving.
B18: Analyseren hoe je je omgeving kunt inzetten voor	B28: Je empathie in verschillende situaties thuis en in de wijk inzetten.	B38: Tonen dat je kunt omgaan met verschillen tussen mensen.	B48: Evalueren welke impact een relatie op jouw leven	B58: Problemen oplossen via een stappenmodel. (Alle keuzes

VOORBEELDLES 1

Maak een woordweb op het digibord van bijvoorbeeld de emotiewoorden boos, bang, blij en verdrietig (in het Nederlands en de thuistalen van jouw groep). Doe de emotiekaartjes in een mand. Laat de lln om de beurt een kaartje pakken en de emotie uitbeelden (alleen of met anderen). De leerlingen schrijven/tekenen de emotie die uitgebeeld wordt op hun wisbordje. Daarna wordt de emotie besproken. Waarom was de leerling hier boos, blij, bang voor verdrietig? Of: Waarom staan er verschillende emoties op de wisbordjes?

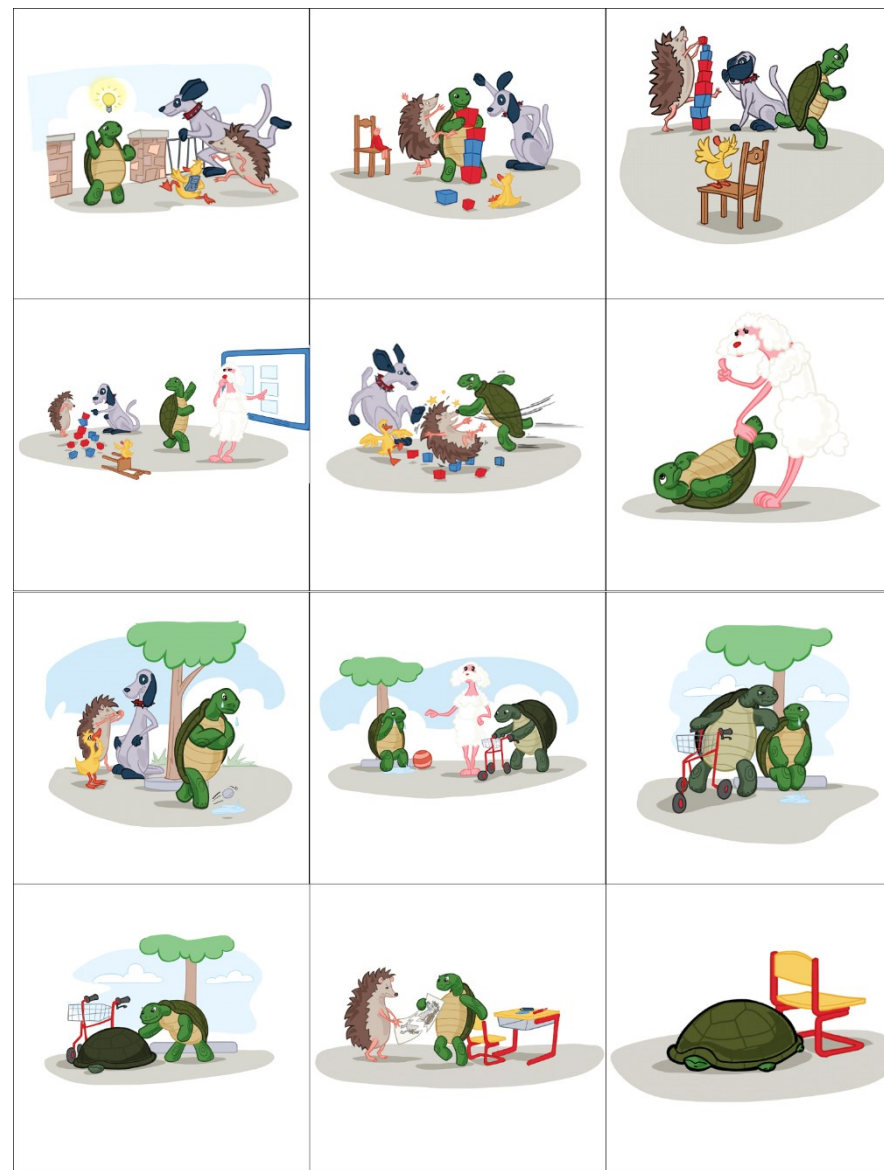
<https://www.lowan.nl/po/lesmateriaal/sel-werkbladen/>

VOORBEELDLES 2

Vertel een verhaal waarin de hoofdpersoon tot 10 telt of zich even terugtrekt alvorens te reageren op een situatie die tot frustratie leidt.

Maak van het verhaal een stripverhaal. Vraag de leerlingen het verhaal in de juiste volgorde te leggen en het verhaal na te vertellen. Hang het verhaal of de stappen van de conflicthanteringsmethode op in de klas en verwijst er met regelmaat naar zodat de aanpak de leerlingen eigen wordt. Een voorbeeld van een conflicthanteringsmethode is te vinden in de methode www.pad.hu.nl

VOORBEELDLES 3

Lees het boek een Tijger onder mijn bed! voor (ook in andere talen beschikbaar via Buro Extern Alkmaar). Selma en Tolgay zijn alleen thuis. Ze kijken naar een spannende film en spelen een spannend spel. Maar dan kan Selma niet slapen. Tolgay reageert er eerst heel rationeel op, maar uiteindelijk dan vindt jij een oplossing waaruit blijkt dat hij de angst van Selma wel begrijpt.

Lieneke Dijkzeul

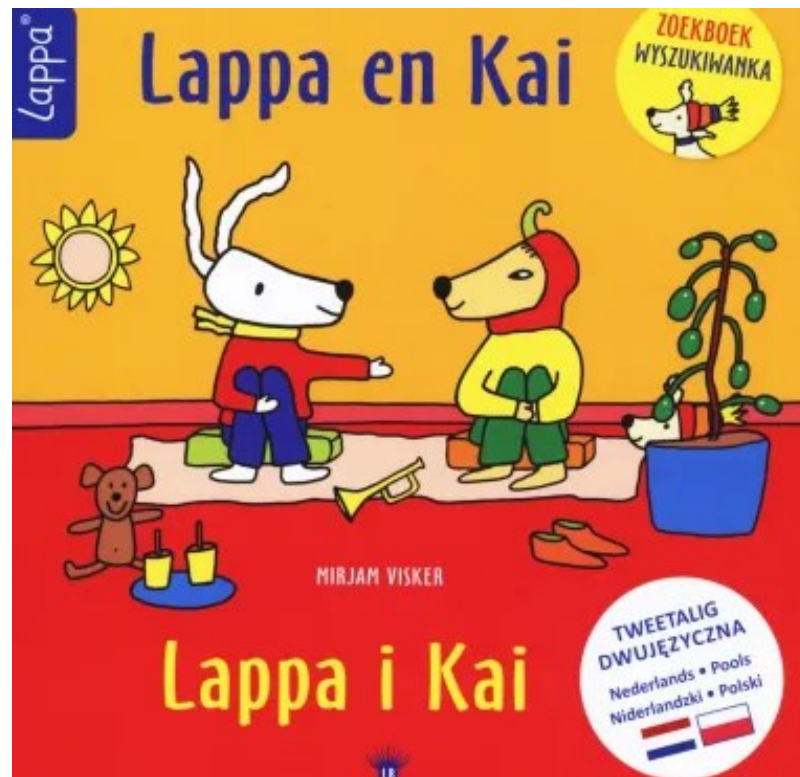
Een tijger onder mijn bed!

illustraties van Dinie Akkerman

VOORBEELDLES 4

Lees het boek Lappa en Kai voor. Op pagina p.20 gaat Lappa bij Kai eten. De schoenen gaat uit en er wordt aan een kleed op de grond gegeten. Ook wordt er met de hand gegeten. Dat zijn de goede manieren die Kai heeft geleerd. Bespreek: Welke goede manieren gelden bij jullie aan tafel? Hoe ziet dat er uit? Voor oudere leerlingen kan het boek Mijn familie komt uit Eritrea p.17 gebruikt worden.

VOORBEELDLES 5

Kijk met elkaar naar het filmpje over Yasmin: Yasmin neemt deze maand geen eten en drinken mee naar school. Maurits zit naast haar. Hij heeft wel een brooddoos mee. Maurits weet waarom Yasmin niet eet en drinkt op school. Hij begrijpt ook dat het soms moeilijk is voor Yasmin om naar de eetgeluiden te luisteren. Link naar filmpje: https://youtu.be/L11b62r7_0w

Ga naar: <https://lowan-po.nl/>

- Groepen
- Uitwisseling open (les)materiaal
- Bestanden
- SEL-lessen voor nieuwkomers

Maak pad aan en noteer:

- Competentie
- Doel
- Lesbeschrijving
- Links

 Uitwisseling open (les)materiaal **Maak aan** ▾[Overzicht](#) [Vragen](#) [Bestanden](#) [Leden](#)[Bestanden](#) > SEL-lesSEN voor nieuwkomers**Maak map aan**

Eigenaar Laatste gewijzigd ▾

↓ Naam

☐	 Keuzes maken	Ria Goedhart	24-03-2023
☐	 Relaties aangaan	Ria Goedhart	24-03-2023
☐	 Sociaal bewustzijn	Ria Goedhart	24-03-2023
☐	 Zelfbewustzijn	Ria Goedhart	24-03-2023
☐	 Zelfmanagement	Ria Goedhart	24-03-2023

Uitwisseling open (les)materiaal

Maak aan ▾

[Overzicht](#) [Vragen](#) [Bestanden](#) [Leden](#)

[Bestanden](#) > [Sociaal-emotionele ontwikkeling](#) > [Zelfbewustzijn](#)

Maak pad aan

Eigenaar Laatste gewijzigd ▾

↑ Naam

 Zelfbewustzijn 011 Gevoelens herkennen en benoemen.

Ria Goedhart

24-03-2023

Maak een woordweb op het digibord van bijvoorbeeld de emotiewoorden boos, bang, blij en verdrietig (in het Nederlands en de thuistalen van jouw groep). Doe de emotiekaartjes in een mand. Laat de lln om de beurt een kaartje pakken en de emotie uitbeelden (alleen of met anderen). De leerlingen schrijven/tekenen de emotie die uitgebeeld wordt op hun wisbordje. Daarna wordt de emotie besproken. Waarom was de leerling hier boos, blij, bang voor verdrietig? Of: Waarom staan er verschillende emoties op de wisbordjes?

<https://www.lowan.nl/po/lesmateriaal/sel-werkbladen/>

LITERATUUR

Durlak, J.A., Domitrovich, E., Weisberg, R.P. & Gullotta, T.P., (2017). Handbook of Social and Emotional Learning. New York: The Guilford Press.

Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning (z.d.) (Geraadpleegd op 24 maart 2023 van <https://casel.org/fundamentals-of-sel/what-does-the-research-say>).

Goedhart, R. (2018). Samenleren op een superdiverse school. Amsterdam: SWP.

Mesquita, B. (2022). Between us. How cultures create emotions. New York: W.W. Norton & Company, Inc.

Van Overveld, K. (2017). SEL. Huizen: PICA.

Bouwstenen	Uitleg	SEL
Vrijheid en gelijkheid	Leerlingen leren van, door en over de waarden van de democratische rechtsstaat. Dit begint met regels/afspraken in de eigen leefomgeving en breidt uit naar de publieke ruimte en samenleving.	
Macht en inspraak	Leerlingen leren manieren waarop ze besluitvormingsprocessen op vreedzame wijze kunnen beïnvloeden. Ze maken kennis met macht en gezag en de wijze waarop dit georganiseerd is op verschillende niveaus.	
Democratische cultuur	Leerlingen leren dat hun stem gehoord wordt en dat hun inbreng ertoe doet bij besluitvormingsprocessen in de klas. Zij ervaren dat de ander ook een stem heeft en ontdekken daarbij overeenkomsten en verschillen tussen mensen.	
Identiteit	Leerlingen ontdekken hun primaire en secundaire emoties, ambities, talenten en ontwikkelpunten. Ze raken bewust van identiteitsvorming aspecten en reflecteren op tradities, vieringen en rituelen.	
Diversiteit	Leerlingen leren woorden te geven aan wat de ander doet en wil en ontdekken daarin overeenkomsten en verschillen. Ze leren onderlinge conflicten vreedzaam op te lossen. Ze maken kennis met levensbeschouwelijke stromingen.	
Solidariteit	Leerlingen ontwikkelen manieren om de eigen en de belangen van anderen te behartigen; alsmede uitsluiting, onrechtvaardigheid, discriminatie en ongelijke behandeling te herkennen en benoemen.	
Digitaal samenleven	Leerlingen leren over de effecten van de onlinewereld op hun identiteit, persoonlijke (online) leven en op de publieke sfeer. Ze leren kritisch en creatief denken over media-inhouden en -processen en daar ook naar handelen.	
Duurzaamheid	Leerlingen leren in duurzaamheidskwesties over verschillende waarden en belangen en de gevolgen daarvan voor de leefomgeving, nu en later. Ze leren duurzame keuzes te herkennen en te reflecteren op hun eigen gedrag.	
Globalisering	Leerlingen verkennen hoe zichzelf, klasgenoten en andere mensen in Nederland verbonden zijn met andere delen van wereld en leren over internationale samenwerking.	
Technologisch burgerschap	Leerlingen leren over de invloed van technologische ontwikkelingen op henzelf en hun leefomgeving. Ze leren ethische kwesties te herkennen en gaan in gesprek over verschillende perspectieven, die ze zelf kunnen innemen.	
Denk en handelwijzen	Leerlingen leren kritisch denken en handelen, empathische vermogens, ethisch redeneren en communiceren. Deze denk- en handelwijzen worden toegepast in samenhang met de inhouden van de overige bouwstenen.	